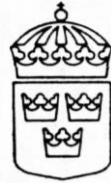

Förslag till riksdagen

1987/88:9

Riksdagens förvaltningskontors förslag om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare

Förs.
1987/88:9

Riksdagen uppdrog den 10 december 1985 åt förvaltningskontoret att under parlamentarisk medverkan utreda behovet av skärpt kontroll i vissa fall vid inpassering till riksdagens åhörarläktare.

Frågan har utretts av en utredning bestående av riksdagsledamöterna John Johnsson (s) ordf., Arne Kjörnsberg (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Rolf Clarkson (m), Birgit Friggebo (fp), Kjell A Mattsson (c) och Bo Hammar (vpk). Utredningen har biträttits av t.f. säkerhetschefen Rolf Bergman och sekreterare har varit föredragande Staffan Hansson. Utredningens rapport biläggs.

Utredningen konstaterar att behov finns i speciella situationer att kontrollera om vapen eller andra föremål med vilka skada kan åstadkommas medförs till åhörarläktaren. Utredningen tänker därvid särskilt på situationer med allvarliga hot mot personer som vistas i plenisalen.

Med hänsyn till sitt resultat rörande behovet av skärpt kontroll framlägger utredningen dels ett förslag om ändring i riksdagsordningen, dels ett förslag om en lag om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare.

Förvaltningskontoret ställer sig bakom utredningens förslag.

I proposition 1987/88:22 föreslås bl.a. att sammanträde med ett utskott skall efter beslut av utskottet vara offentligt. Propositionen bereds för närvarande av konstitutionsutskottet. Förvaltningskontoret förutsätter i likhet med utredningen att konstitutionsutskottet i sitt beredningsarbete prövar frågan om säkerhetskontroll vid offentligt sammanträde med utskott.

Under hänvisning till det anförda hemställer förvaltningskontoret

1. att riksdagen antar det i bilagan intagna förslaget till *lag om ändring i riksdagsordningen*,
2. att riksdagen antar det i bilagan intagna förslaget till *lag om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare*.

I detta beslut har deltagit, förutom undertecknad ordförande, riksdagsledamöterna Alf Wennerfors (m), Oskar Lindkvist (s), Lennart Andersson (s), Martin Olsson (c), John Johnsson (s), Rolf Clarkson (m) och Carl-Johan Wilson (fp) samt personalföreträdarna Sven Sjögren, SACO/SR, Lennart Hedlund, SF. och Per Axelson, ST.

Stockholm den 18 november 1987

Ingemund Bengtsson

Gunnar Grenfors

1

Behovet av säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare, m.m.

Rapport av utredningen om skärpt kontroll vid inpassering till
åhörarläktaren i riksdagens plenisal avgiven i november 1987

Riksdagen uppdrog den 10 december 1985 (KU 1985/86:6) åt förvaltningskontoret att låta under parlamentarisk medverkan utreda behovet av skärpt kontroll i vissa fall vid inpassering till riksdagens åhörarläktare. Uppdraget gällde närmare bestämt om det för säkerhetsskyddet i riksdagen finns behov av en sådan särskild lagstiftning som införts för domstolar genom lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll vid domstolsförhandlingar.

Förvaltningsstyrelsen tillsatte med anledning härav den 12 mars 1986 en utredning bestående av riksdagsledamöterna John Johnsson (s), Arne Kjörnsberg (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Rolf Clarkson (m), Birgit Friggebo (fp), Kjell A. Mattsson (c) och Bo Hammar (vpk). Till ordförande utsågs John Johnsson. Som sekreterare i utredningen har anlitats föredraganden Staffan Hansson. Utredningen har biträtt av t.f. säkerhetschefen Rolf Bergman. Utredningen har hållit nio sammanträden och har gjort ett antal studiebesök. Hos Stockholms tingsrätt har den där befintliga säkerhetssalen studerats. Vid besök hos rikspolisstyrelsen har utredningen tagit del av bombmateriel och informerats om risken för terrordåd. Under en resa i Europa har säkerhetssystemen studerats hos parlamenten i Wien och London, hos den europeiska säkerhetskonferensen (ESK) och FN-centret i Wien samt hos nationalförsamlingen i Paris. Under hand har synpunkter lämnats om säkerhetssystemen i parlamenten i Köpenhamn, Oslo, Bern, Bonn, Madrid och Rom. Vid ett besök hos Scotland Yard har uppgifter tillförts utredningen om bl.a. den internationella terrorismen. Utredningen har vidare hört experter från juristkommissionen samt rådgjort under hand med folkstyrelsekommittén.

Genom en enkät har anställda hos riksdagen med arbetet förlagt i anslutning till plenisalen beretts tillfälle att ge sin syn på behovet av skärpt inpasseringskontroll till åhörarläktaren och utrymmen som gränsar till plenisalen. Vaktpersonal vid huvudentrén och allmänhetens entré har hörts om säkerheten vid entréerna.

Utredningen överlämnar härmed sin rapport med förslag till dels en lag om ändring i riksdagsordningen, dels en lag om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare.

Till rapporten har fogats ett särskilt yttrande av ledamoten Bo Hammar.

Utredningen anser sig därmed ha slutfört sitt arbete.

Stockholm i november 1987

John Johnsson

Arne Kjörnsberg

Wivi-Anne Cederqvist

Rolf Clarkson

Birgit Friggebo

Kjell A Mattsson

Bo Hammar

/Staffan Hansson

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	7
<i>Författningsförslag</i>	9
1. Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen	9
2. Förslag till lag om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare	10
1. <i>Allmän bakgrund</i>	12
1.1 Grundprinciper	12
1.2 Risken för våldshandlingar	13
2. <i>Brottsförebyggande lagbestämmelser</i>	13
2.1 Rättegångsbalken, brottsbalken och polislagen	13
2.2 Inom luftfarten	14
2.3 Vid rättegångsförhandlingar	14
3. <i>Säkerhetsskyddet i riksdagen</i>	15
3.1 Säkerhetssystemet m. m.	15
3.2 Bevakning	15
3.3 Bombhotsanläggningar	16
3.4 Polisiära insatser	16
3.5 Säkerhetsskyddet i plenisalen	16
3.5.1 Tillträde	16
3.5.2 Bevakning	17
3.5.3 Ordningföreskrifter	17
4. <i>Utländska förhållanden, m. m.</i>	17
4.1 Allmänhetens tillträde till åhörarläktaren i några främmande parlament i Europa	17
4.2 Erfarenheter från riksdagens personal	18
4.3 Experter från juristkommissionen	20
4.4 Stockholms tingsrätt	20
4.5 Rikspolisstyrelsen	20
5. <i>Utredningens överväganden</i>	21
5.1 Behov av skärpt kontroll	21
5.2 Kontrollformer	21
5.2.1 Identitetskontroll	22
5.2.2 Undersökning av kläder och väskor	23
6. <i>Utredningens förslag</i>	23
6.1 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen	24
6.2 Förslag till lag om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare	24
7. <i>Offentligt sammanträde med utskott</i>	30
8. <i>Särskilt yttrande av Bo Hammar</i>	30
<i>Bilagor</i>	
Bilaga 1 Direktiv	31
Bilaga 2 Enkät rörande behovet av skärpt kontroll vid inpasseringen till riksdagens åhörarläktare	32

Utredningen har enligt sina direktiv utrett behovet av skärpt kontroll vid inpassering till riksdagens åhörarläktare. Särskilt har beaktats behovet av skärpta kontrollmöjligheter vid hastigt uppkomna hot som innebär allvarlig fara för liv, hälsa eller frihet eller omfattande förstörelse av egendom. Som förutsättning har gällt att den svenska riksdagens öppenhet bibehålls och att den personliga integriteten skyddas i största möjliga utsträckning.

Utredningen konstaterar att en svag punkt trots ett i övrigt fullgott säkerhetssystem är möjligheten att medföra vapen eller andra tillhyggen till åhörarläktaren genom att dölja dem i kläderna eller i en handväska. Utredningen anser därför att det finns ett behov i speciella situationer att kunna kontrollera om vapen eller andra föremål med vilka skada kan åstadkommas medförs. Utredningen tänker därvid särskilt på situationer med allvarliga hot mot personer som vistas i plenisalen.

Undersökning av en persons kläder eller något denne bär med sig är juridiskt att betrakta som kroppsvisitation och kräver lagstiftning. Utredningen föreslår att lagförslag framläggs för riksdagen som möjliggör den förordade skärpta kontrollen.

I tillägsbestämmelsen 2.4.1 riksdagsordningen finns bestämmelser som syftar till att säkerställa ordningen vid kammarens sammanträden. Dessa bestämmelser bör kompletteras med en bestämmelse om rätt att företa säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare. Den närmare regleringen av förutsättningarna för kontrollen görs i en särskild lag. Säkerhetskontroll får enligt förslaget äga rum om det till följd av särskilda omständigheter finns risk att det i samband med ett sammanträde med riksdagens kammare kan komma att begås brott som innebär allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller omfattande förstörelse av egendom. Beslutet om säkerhetskontrollen fattas av talmannen. Vid kontrollen skall vapen och andra föremålsom är ägnade att komma till användning vid sådant brott eftersökas. Kontrollen sker i form av kroppsvisitation och undersökning av väskor m.m. Den omfattar besökare till plenisalens åhörarläktare. Talmannen får vid särskilda skäl göra undantag från kontrollen. Den som inte underkastar sig säkerhetskontroll enligt beslutet härom skall vägras tillträde till förhandlingen. Påträffas ett sådant föremål som eftersöks skall den som medför det uppmanas att lämna det ifrån sig under besöket på åhörarläktaren. Den som inte efterkommer uppmaningen får avlägsnas från riksdagens lokaler. Kontrollen bör göras med så små ingrepp som möjligt. Utredningen förordar i första hand användning av detektor.

I tillägsbestämmelsen 2.4.1 riksdagsordningen införs också en hänvisning till bestämmelser i lagen om säkerhetsskyddet i riksdagen som rör tillträdet till åhörarläktaren.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 april 1988.

Ledamoten Bo Hammar har i ett särskilt yttrande bl.a. anfört att beslut om säkerhetskontroll bör fattas av talmanskonferensen.

I en nyligen avlämnad proposition föreslås att sammanträde med utskott skall vara offentligt efter särskilt beslut. Utredningen förutsätter att frågan om säkerhetskontroll vid offentligt sammanträde med utskott prövas av riksdagen om propositionsförslaget antas.

1. Förslag till Lag om ändring i riksdagsordningen

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att tilläggsbestämmelsen 2.4.1 riksdagsordningen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Tilläggsbestämmelse

2.4.1

I plenisalen skall finnas särskilda platser för åhörare. Åhörare som uppträder störande kan genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörare, kan talmannen utvisa samtliga åhörare.

Besökare till åhörarläktaren skall på anmodan avlämna ytterkläder och väskor samt föremål, som kan användas för att störa ordningen i plenisalen, för förvaring under besöket på åhörarläktaren i för ändamålet avsedda utrymmen. Den som inte efterkommer sådan anmodan får vägras tillträde till åhörarläktaren. Lag (1985:1054).

Säkerhetskontroll får äga rum enligt föreskrifter som meddelats i lagen (1988:00) om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare.

Ytterligare föreskrifter rörande tillträdet till åhörarläktaren finns i 34 och 36 §§ lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1988.

2. Förslag till

Lag om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

1 §

Säkerhetskontroll enligt tillägsbestämmelsen 2.4.1 tredje stycket riksdagsordningen får äga rum, om det till följd av särskilda omständigheter finns risk att det i samband med ett sammanträde med riksdagens kammare kan komma att förövas brott som innebär en allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom.

2 §

Beslut om säkerhetskontroll meddelas av talmannen.

3 §

Säkerhetskontroll omfattar besökare till plenisalens åhörarläktare vid sammanträde med riksdagens kammare. Talmannen får, om särskilda skäl talar för det, undanta personer från kontrollen.

4 §

Säkerhetskontroll utförs av polisman efter närmare anvisningar av polismyndigheten med biträde av vaktpersonal vid riksdagen.

5 §

Vid säkerhetskontroll skall vapen och andra föremål som är ägnade att komma till användning vid brott som avses i 1 § eftersökas. För detta ändamål får kroppsvisitation äga rum. Väskor och andra föremål som medförs till eller påträffas i riksdagens lokaler får undersökas.

6 §

Besökare som inte underkastar sig föreskriven säkerhetskontroll skall vägras tillträde till åhörarläktaren.

Den som inte tillåter undersökning av väska eller annat föremål skall, om det inte kan anses olämpligt, beredas tillfälle att lämna föremålet till förvaring. Lämnas föremålet till förvaring, får tillträde inte vägras.

7 §

Påträffas vid säkerhetskontroll något sådant föremål som avses i 5 § och tas det inte i beslag enligt bestämmelserna i rättegångsbalken, skall den hos vilken föremålet påträffas uppmanas att lämna det ifrån sig för förvaring. Är innehavaren till ett påträffat föremål okänd, får det omhändertas.

Den som inte efterkommer uppmaningen enligt första stycket får avlägsnas från riksdagens lokaler.

8 §

Föremål som lämnats till förvaring eller omhändertagits enligt denna lag skall förvaras på betryggande sätt. Om det begärs, skall bevis om att ett föremål har lämnats till förvaring eller omhändertagits utfärdas. Föremålet skall återlämnas till den som har lämnat det till förvaring eller från vilken det omhändertagits när denne lämnar riksdagens lokaler.

9 §

Kroppsvisitation som är av mera väsentlig omfattning skall verkställas i enskilt rum och om möjligt i vittnes närvaro. Kroppsvisitation av kvinna får verkställas eller bevitnas endast av kvinna, om undersökningen inte sker genom detektor.

10 §

Talmannens beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1988.

I.1 Grundprinciper

Sammanträden med riksdagens kammare är enligt huvudregeln i 2 kap. 4 § riksdagsordningen (RO) offentliga. Bestämmelsen är ett uttryck för en grundläggande princip i ett demokratiskt statskick. Regeringsformens bestämmelser om fri- och rättigheter syftar bl.a. till att slå vakt om möjligheterna till politisk verksamhet och till offentliga meningsyttringar. Det är synnerligen viktigt att den fria opinionsbildningen får fortgå utan inskränkningar, om inte star kaskäl talar försådana. Riksdagen har också vid upprepade tillfällen givit uttryck för att öppenhet i vårt statskick utgör en grundläggande förutsättning för det offentliga livet och att detta förhållande självfallet skall prägla arbetet i riksdagen i dess egenskap av ledande statsorgan (se KU 1982/83:19 och 1983/84:6). Kontrollåtgärder som syftar till att förebygga brott eller förhindra störningar av allmän ordning och säkerhet kan innebära mer eller mindre kännbara inskränkningar i lagskyddade fri- och rättigheter. Av väsentlig betydelse för bedömning av skärpta kontrollåtgärder är de generella begränsningar av den offentliga maktutövningen som uppställs i den konstitutionella lagstiftningen och det statsrättsliga skydd som fri- och rättigheter åtnjuter. Till de rättigheter som närmast kan beröras i sammanhanget hör den ur den s.k. offentlighetsprincipen härledda rätten till information samt bestämmelserna om offentlighet vid allmänna sammanträden och om skydd för den kroppsliga integriteten. Dessa rättigheter regleras i regeringsformen (RF).

Inskränkningar i de nämnda rättigheterna är möjliga med stöd av 2 kap. 12 § RF. Som allmän förutsättning gäller att rättighetsinskränkningarna får göras endast för att tillgodose önskemål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Inskränkningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem och ej heller utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Bland de omständigheter som möjliggör begränsning av yttrandefriheten och informationsfriheten nämns i 2 kap. 13 § RF hänsynen till bl.a. allmän ordning och säkerhet. Vid bedömandet av vilka begränsningar som får göras, skall särskilt beaktas vikten av vidast möjliga yttrande- och informationsfrihet i bl.a. politiska angelägenheter. Rätten att inskaffa uppgifter för att offentliggöra dessa eller för att lämna meddelanden för offentliggörande i tryckt skrift är grundlagsskyddad genom 1 kap. 1 § fjärde stycket tryckfrihetsförordningen (TF). Regeln om domstolsförhandlingars offentlighet i 2 kap. 11 § andra stycket RF har betecknats som en värdefull komplettering av den allmänna informationsfriheten (prop. 1975/76:209 s. 127). Samma betraktelsesätt bör gälla 2 kap. 4 § RO om offentlighet vid kammarrens sammanträden.

Skyddet för den kroppsliga integriteten regleras i 2 kap. 4-6 §§ RF. Varje medborgare är enligt 6 § skyddad gentemot det allmänna mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Till kroppsvisitation hänförs undersökning av någons kläder eller av det man i övrigt bär med sig och till husrannsakan övrigt intrång i slutet förvaringsutrymme. Skyddet mot kroppsvisitation enligt 6 § omfattar således även undersökning av en

handväska (prop. 1975/76:209 s. 147). De ovan angivna allmänna förutsättningar i 2 kap. 12 § RF beträffande rättighetsinskränkningar gäller som nämnts även skyddet för den kroppsliga integriteten.

1.2 Risken för våldshandlingar

Från säkerhetsenheten hos riksdagens förvaltningskontor har inhämtats att bombhot mot riksdagens verksamhet förekommit vid tre eller fyra tillfällen och då i samband med riksmötets öppnande. Bombhoten har dock framförts på ett sådant sätt att de framstår som orealistiska. Allvarigare har varit förekomsten av hot mot enskilda personer. Sådana hot har förekommit såväl mot ledamöter som mot deras anhöriga. Hot av dessa slag förekommer relativt ofta. Vid ett tillfälle framställdes hot per telefon mot en ledamot då denne deltog i en debatt i kammaren.

Våldshandlingar i samband med kammarens sammanträden har aldrig inträffat. Ett antal demonstrationer har förekommit. De har inte varit av allvarigare slag och den egna personalen har kunnat reda ut uppkomna situationer. Det finns emellertid en ständig osäkerhet inför uppgiften att kunna garantera säkerheten vid kammarens sammanträden.

Hur stor är då risken att våldshandlingar verkligen kan komma att utföras? För att bedöma den frågan måste den sättas in i ett större sammanhang än som enbart rör de nationella förhållandena. Den internationella brottsligheten och terrorverksamheten har under de senaste decennierna ökat starkt i omfattning. De metoder som används i sådana sammanhang visar på osedvanlig hänsynslöshet, råhet och fanatism från gärningsmännens sida. Av inhämtade uppgifter framgår att risken för terrorhandlingar riktade mot Sverige eller svenska intressen bedöms som ytterst liten. Däremot kan Sverige även i fortsättningen komma att utnyttjas som en plattform för planläggning av terrorverksamhet mot andra länder eller dess medborgare. En risk som i dag endast är latent kan växa och även beröra företrädare för Sverige. Terrorister slår till när det lämpar sig bäst för dem, ett faktum som man inte får bortse från. Man får inte heller bortse från våldshandlingar av ootillräkneliga personer.

2. Brottsförebyggande lagbestämmelser

2.1 Rättegångsbalken, brottsbalken och polislagen

I 28 kap. rättegångsbalken (RB) finns bestämmelser om kroppsvisitation som tvångsmedel vid utredning av misstanke om brott.

Möjligheter att ta i beslag och förklara förverkade vapen eller liknande föremål utan misstanke om att ett brott förövats finns genom bestämmelserna i 27 kap. 14 a § RB och 36 kap. 3 § brottsbalken (BrB). Det räcker att risken – med tanke främst på föremålets beskaffenhet, platsen och den uppkomna situationen – kan anses stor för att föremålen kan komma till brottslig användning eller att föremålen är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa och påträffas under omständigheter som ger anledning befara att de kan komma till brottslig användning. Beslut om beslag får i de praktiskt verkande fallen meddelas av undersökningsledaren

eller åklagaren. Vid fara i dröjsmål får åtgärder vidtas av polisman.

I 19 och 22 §§ polislagen (1984:387) finns allmänna bestämmelser om polisens befogenheter att företa kroppsvisitation från främst ordnings- och säkerhetssynpunkt vid sidan av den egentliga brottsutredande verksamheten. Enligt 19 § får polisman skyddsvisitera en person som grips eller omhändertas eller avlägsnas för att farliga föremål skall tas om hand. Genom 22 § har polisen befogenhet att i förebyggande syfte kroppsvisitera för att söka efter farliga föremål om det föreligger allvarlig risk för att ett brott, som innebär allvarlig fara för liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av egendom, kommer att förövas på platsen.

Genom en nyligen beslutad ändring av 19 § (prop. 1986/87:115, JuU 1986/87:36) har polisen fått vidgade befogenheter att kroppsvisitera i den utsträckning som behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål. Som förutsättning gäller att föremålen är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa och att det kan antas att de kan förklaras förverkade enligt 36 kap. 3 § BrB. För detta ändamål får polismannen också undersöka portfölj, handväska eller annat liknande handbagage. Den situation som möjliggör kroppsvisitation skall genom hänvisningen till brottsbalken vara sådan att risken typiskt sett är stor för att knivar och andra föremål kan komma till användning vid våldsbrott.

2.2 Inom luftfarten

Inom luftfarten ledde problem med flygplanskapningar och sabotagehandlingar under början av 1970-talet till införandet av lagen (1970:926) om särskild kontroll på flygplats. Kontroll får enligt lagen företas för att förekomma brott som utgör en allvarlig fara för säkerheten vid luftfart. Förordnanden om kontrollen utfärdas av rikspolisstyrelsen efter samråd med luftfartsverket och i brådskande fall av den lokala polismyndigheten.

Kontroll får också enligt en särskild lag utföras vid en av SAS anordnad terminal i Malmö för befordran av flygpassagerare till Kastrups flygplats.

2.3 Vid rättegångsförhandlingar

Säkerhetskontroll enligt lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll vid domstolsförhandlingar får utföras om det till följd av särskilda omständigheter i samband med domstolsförhandling finns risk för att brott kommer att begås som innebär allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom. Kontrollen utförs i form av kroppsvisitation och undersökning av väskor m.m. Den omfattar åhörare och med vissa undantag personer som kallats att närvara vid förhandlingen. Det är domstolen som beslutar om kontrollen medan genomförandet ankommer på polismyndigheten. Den som inte underkastar sig föreskriven kontroll skall vägras tillträde till förhandlingen. Kontrollen syftar till att förhindra våldshandlingar i rättsalen och anslutande lokaler. Den går ut på att efterforska vapen och andra föremål som kan användas vid sådan våldsutövning.

Under förarbetena till lagen framhöll riksåklagaren att samma problem som gällde domstolarna också kunde gälla andra offentliga förrättningar eller

sammanskomster exempelvis riksdagssessioner. Departementschefen ansåg dock att den frågan inte borde tas upp i det då aktuella sammanhanget (prop. 1980/81:114 s. 11).

3. Säkerhetsskyddet i riksdagen

3.1 Säkerhetssystemet m. m.

Säkerhetsarbetet i riksdagens lokaler regleras i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen. Med riksdagens lokaler avses riksdags-, ledamots- och förvaltningshusen. För säkerhetsarbetet finns inom kontoret en särskild enhet som leds av säkerhetschefen. Säkerhetsskyddet omfattar bl.a. skydd för tillträdet till riksdagen och för sekretess samt skydd mot infiltration. För säkerheten i kammaren är tillträdesskyddet särskilt viktigt. Tillträdet till riksdagens lokaler övervakas genom ett bevakningssystem med fasta bevakningsplatser och personal som går ronder. Systemet är datoriserat och administreras från en larmcentral. Denna är belägen vid huvudentrén i västra riksdagshuset. I systemet finns ett stort antal larmpunkter, samt kortläsare och TV-kameror. Larmpunkterna utlöser larm för överfall, inbrott, brand och nödsituationer m.m. Kortläsarna finns vid entréerna och dörrar inom lokalerna. Riksdagens ID-kort fungerar som nyckelkort i kortläsarna. Larmcentralen har direktförbindelse med ledningscentralen för polismyndigheten i Stockholm. Under icke kontorstid fungerar larmcentralen också som telefonväxel för riksdagen.

Av betydelse för säkerhetsarbetet i riksdagen är också ett allmänt säkerhetsmedvetande hos ledamöter och tjänstemän. Varje chef för en arbetsenhet skall enligt lagen om säkerhetsskyddet uppmärksamma skyddet inom enheten och hålla kontakt med säkerhetschefen i säkerhetsfrågor. Det åligger riksdagsledamöter samt tjänstemän hos riksdagen och partikanslierna i riksdagen att anmäla sådant som kan vara av betydelse från säkerhetssynpunkt.

3.2 Bevakning

Bevakningen av riksdagen ombesörjs av riksdagens egen personal och av inhyrd personal från ett vaktbolag. Inhyrd personal finns i larmcentralen samt vid allmänhetens entré och åhörarläktaren. Vid semester och sjukdom inom säkerhetsenheten anlitas inhyrd personal även för entrébevakning i övrigt. För larmcentralen har åtta fasta tjänster och fyra vikarier inhyrts. Behovet av inhyrd personal för allmänhetens entré och åhörarläktaren varierar mellan en och tio personer. Normalt inhyrs personal endast vid plena som beräknas pågå mer än två timmar samt vid skolbesök och då många visningsgrupper förekommer. Även vid visningar för allmänheten lördagar och söndagar utnyttjas inhyrd personal. I övrigt ombesörjer säkerhetsenheten entrébevakning med anställda hos riksdagen. För allmänhetens entré samt för skolbesök och visningar är två personer avdelade. För bemanning av huvudentrén vardagar mellan kl. 7 och 22 finns tre tjänstemän. Vid behov kan förstärkning tillkallas från vaktbolaget, som garanterar att personal är på plats inom tio minuter efter kallelsen.

3.3 Bombhotsanläggningar

Hos riksdagens telefonväxel finns en bombhotsanläggning som möjliggör upptagning på band av bombhot över telefon via telefonväxeln. Beslut om inkoppling av anläggningen fattas om så behövs av förvaltningsdirektören eller säkerhetschefen. Inspelningen startar när telefonisten kopplar upp ett samtal. När samtalet kopplas vidare eller avbryts av telefonisten upphör inspelningen. Gammal inspelning överspelas efter 15 minuters inspelningstid. Bandet kan avlyssnas om det flyttas till en särskild bandspelare i ett centralskåp. Endast personal från säkerhetsenheten har möjlighet att göra detta. Hittills har anläggningen bara varit i gång vid några enstaka tillfällen i samband med riksmötets öppnande.

Även larmcentralen har en anläggning för in- och avspelning av bombhot.

3.4 Polisiära insatser

Polisen deltar i säkerhetsarbetet vid behov efter särskild kallelse. Bland polisens uppgifter ingår att upprätthålla ordningen på allmän plats. Med sådan plats förstås inte bara platser eller områden, som är allmänna enligt allmänna ordningsstadgan (1956:617), såsom gator, parker och torg. Dit hör även utrymmen inom byggnader eller områden i deras närhet som upplåtits för allmänheten. Dessa utrymmen är dock allmänna endast i den utsträckning och under den tid allmänheten äger tillträde dit. För tillträde till riksdagens lokaler finns som framgått ovan föreskrifter i lagen om säkerhetsskyddet i riksdagen.

Bland de polisiära insatserna ingår också som en viktig del den tekniska undersökning som föregår viktigare sammankomster i riksdagen. Undersökningen följs upp genom yttre och inre bevakning. Sådana undersökningar kan självfallet också bli aktuella vid utrymning efter allvarligt menade bombhot.

3.5 Säkerhetsskyddet i plenisalen

3.5.1 Tillträde

Tillträdet till plenisalens åhörarläktare är fritt för allmänheten och utan andra inskränkningar än som följer av tilläggsbestämmelser till riksdagsordningen (se nedan 3.5.3).

Till åhörarläktaren finns ingångar dels via allmänhetens entré i byggnadens norra del och dels genom pressens utrymmen på plan 7 i södra delen. Den senare passagen skall användas endast av pressfolk. Till själva kammaren finns ingångar från kammarfoajén, från kammarkansliets korridor på plan 5 och stenografernas korridor på plan 6. Allmänheten har ej tillträde till kammarfoajén och plenisalen. Mitt i foajén finns en disk som betjänas av personal från kammerservice. I personalens åligganden ingår bl.a. att övervaka ordningen i foajén. Kammarkansliets korridor används delvis för visningsgrupper (från hissen i norra delen till förbindelsegången över till östra huset). Ingångarna från korridoren till plenisalen är försedda med kortläsare. Det är två ingångar, till vilka dörrarna skall vara stängda. Passage skall möjliggöras endast genom utnyttjande av nyckelkort. Från stenograf-

korridoren finns dessutom två dörrar som leder till utrymmen varifrån plenisalen och åhörarläktaren kan fotograferas. Dörrarna är olåsta.

Förs. 1987/88:9

3.5.2 Bevakning

I allmänhetens entré finns en fast övervakningskamera samt överfallsknapp och larmtelefon kopplade direkt till larmcentralen. Från entrén transporteras besökare till åhörarläktaren med hiss till allmänhetens foajé på plan 7. Möjlighet för allmänheten finns inte att stiga av på mellanliggande våningsplan. Larmtelefon och överfallsknappar finns i läktarens foajé och i plenisalen hos talmannen. I väggen bakom talmanspodiet finns gluggar för två fasta övervakningskameror, som är riktade mot var sin del av åhörarläktaren. I plenisalen finns också en rörlig kamera som till skillnad från de fasta kan zoomas. Bilderna från samtliga kameror visas på monitorer i larmcentralen. I praktiken är bevakningen ordnad på följande sätt. Larmcentralen är bemannad dygnet runt. Då plena pågår finns bemanning vid allmänhetens entré. Vid behov förstärks bevakningen med poliser utanför ingången. Bemanning finns också på åhörarläktaren och i läktarens foajé.

3.5.3 Ordningsföreskrifter

För ordningen och säkerheten på kammarens åhörarläktare finns särskilda bestämmelser i riksdagsordningen.

Åhörare skall enligt första stycket tillägsbestämmelsen 2.4.1 till 2 ka p. 4 § RO anvisas särskilda platser i plenisalen. Om ordning uppstår på läktaren, kan talmannen utvisa samtliga åhörare.

Föreskrifter i ett andra stycke av nämnda tillägsbestämmelse syftar till att förebygga uppkomsten av situationer som medför störningar eller hot mot säkerheten i kammaren. Besökare till åhörarläktaren skall enligt dessa föreskrifter anmodas att avlämna ytterkläder och väskor samt föremål, som kan användas för att störa ordningen i plenisalen, för förvaring under besöket i för ändamålet avsedda utrymmen. Förvaringsutrymmen finns vid allmänhetens entré. Mindre väskor för sedvanliga personliga tillhörigheter, såsom damhandväskor, får medtas om det inte finns anledning till misstanke att väskan innehåller föremål som nämnts här ovan. Personalen kan inte kräva att en väska skall öppnas utan endast vägra den det gäller tillträde till åhörarläktaren. Om denne inte rättar sig efter personalens anvisningar får polis tillkallas.

Möjlighet finns att låsa in väskor i stöldsäkra boxar. Föremålen återlämnas efter avslutat besök. Kontroll av att ytterkläder och väskor inte medtas utförs i allmänhetens entré och i läktarens foajé utanför ingången till läktaren.

4. Utländska förhållanden, m.m.

4.1 Allmänhetens tillträde till åhörarläktaren i några främmande parlament i Europa

Som en jämförelse med de svenska förhållandena kan följande nämnas om allmänhetens möjligheter att åhöra debatterna i några främmande parlament.

I *Österrike* släpps ingen in i parlamentet som inte kan visa legitimation. Handväskor får medföras på läktaren men kan öppnas stickprovsvis vid misstanke om våldshandlingar. Övriga väskor deponeras.

Åhörarna i *nationalförsamlingen i Paris* utsätts för identitetskontroll och får passera en metalldetektor. Väskor genomsöks för hand.

I *London* sker ingen identitetskontroll. Åhörarna passerar en röntgen- och luftanalytisk kontroll. Den senare känner av kemiska substanser från sprängämnen. Mindre väskor kontrolleras i en röntgensluss och avlämnas utanför ingången till över- resp. underhuset. Andra väskor får inte medtas i parlamentsbyggnaden.

I det *danska folketinget* avkrävs de personer som vaktpersonalen inte känner igen legitimation. Alla lämnar sina väskor i en garderob. Säkerhetsåtgärderna förstärks vid behov.

Det *norska stortinget* har nyligen infört kontroll med metalldetektor för besökare till åhörarläktaren. Åhörarna övervakas dessutom genom TV-kameror under vägen upp till läktaren.

Parlamentet i Bonn tillåter besök på åhörarläktaren i princip endast efter inbjudan. Listor över besökarna finns färdiga inför besöket. De upprättas sedan säkerhetskontroll gjorts om så anses behövligt. Besökarna lämnar allt bagage (även handväskor) i en garderob och passerar därefter en detektor. Besökstiden på läktaren är högst en timme.

I *Bern* samlas åhörarna i en speciell entré till förbundsdagen och ledsagas av en väktare upp till åhörarläktarna. Individuell kontroll eller visitering förekommer inte. Väskor skall lämnas vid ingången till läktaren men man brukar låta damerna ta med sina handväskor. Normalt finns beväpnade vakter från parlamentet posterade i sessionssalen.

Den som önskar besöka parlamentet i *Rom* tillskriver en deputerad, som anordnar besöket. Besökaren passerar en metalldetektor och tas om hand av deputeranden.

Antalet åhörarplatser i parlamentet i *Madrid* är högst ett 20-tal. Metalldetektor används vid behov. Det är få som lyssnar till debatterna och läktarna övervakas av en vakt. Vid behov tillkallas polis eller militär.

Utöver den bevakning som upprätthålls inom byggnaderna, finns hos flera parlament en yttre bevakning som kan vara ganska omfattande. Jämförelser med förhållandena i Sverige är dock inte möjliga med hänsyn till de olika förhållanden som råder och den terrorism de aktuella länderna har erfarenhet av. I Paris patrullerar vakter med maskingevär runt parlamentsbyggnaden och i såväl Paris som London hålls områdena runt byggnaderna under ständig uppsikt genom TV-övervakning.

Sammanfattningsvis kan sägas att medan tillträdet till åhörarläktaren i Sverige är i princip fritt för envar, så gott som samtliga besökta eller tillfrågade parlament i Europa utsätter sina åhörare för någon form av kontroll. Det rör sig företrädesvis om kontroller med detektorer och röntgenslussar, i flertalet fall i kombination med identitetskontroll.

4.2 Erfarenheter från riksdagens personal

En enkät har genomförts bland personal med arbetet förlagt till plenisalen eller angränsande lokaler. Flertalet tillfrågade anser sig inte utsatta för några

risker från allmänheten genom arbetet i eller invid kammaren. En oro för våldshandlingar kan dock utläsas av några av svaren (Bilaga 1).

Från vaktpersonal, som tjänstgör vid de olika entréerna i riksdags- och ledamotshuset, har inhämtats följande.

Huvudentrén

Sammanträdena i ledamotshuset skapar problem. Deltagarna tar sig lätt vidare in i övriga byggnader och är då okända vid huvudentrén.

Entrén till ledamotshuset

Problemen förorsakas av att deltagare i möten i ledamotshuset tillåts gå på egen hand. Man måste förstå att tillresande från landsorten vill passa på att se riksdagen och inte bara lokalerna i ledamotshuset. Besöksmottagaren ansvarar för deltagarna. Problemen uppkommer om denne släpper kontrollen över gruppen. Besöksmottagaren bör därför vara närvarande vid sammankomsten och därefter hålla uppsikt över deltagarna till dess de lämnar byggnaderna.

Pressens entré

Entrén från pressens utrymmen till åhörarläktaren utnyttjas av ett 50-tal journalister från bl. a. landsorten. Samtidigt förekommer att ledamöter låter grupper passera in den vägen till läktaren eller utnyttjar passagen förbi press- och TV-redaktionerna. Vaktpersonalen vet då inte om endast behöriga släpps in på läktaren, vilket skapar problem.

Allmänhetens entré

Vid allmänhetens entré samlas enskilda besökare samt grupper av besökare, företrädesvis skolklasser. Det kan röra sig om 200–300 personer under kort tid som skall passera till åhörarläktaren. Den allmänhet som passerar in den ordinarie vägen utgör ej problem. Kläder och väskor avlämnas enligt anvisningar och besökarna delas upp på olika mottagare eller får passera till läktarloajén. Oanmälda grupper hänvisas till huvudentrén. Problem uppkommer då grupper passerar inifrån byggnaden bakom vaktpersonalen ledda av en besöksmottagare, som inte iakttar reglerna om ytterplagg och väskor. Vaktpersonalen är fullt upptagen med övrig allmänhet och kan ej ge anvisningar för grupper som passerar bakom dem. Det ger ett dåligt intryck att vissa tillåts passera med ytterkläder och väskor, något som samtidigt innebär en risk. Annars fungerar den tillämpade ordningen bra. Besökarna till läktaren är politiskt intresserade personer som uppträder normalt. Fridstörare förekommer sällan. Personalen har ordningsvaktförordningen och har befogenhet att avhysa den som stör ordningen. Systemet är säkert så länge personalen har full kontroll över situationen. Skyddet mot att vapen och andra tillhyggen medförs är dock otillräckligt.

Larmcentralen

Larmcentralen bör skyddas mot insyn. Som det nu är kan vem som helst få inblick i centralen. En enkel avskärmning skulle avhjälpa problemet.

4.3 Experter från juristkommissionen

Experterna hos kommissionen, byråchefen Nils-Olof Berggren och polisöverintendenten Kjell Arne Eliasson, har redogjort för kommissionens arbete beträffande främst säkerheten i offentliga byggnader samt besvarat frågor från utredningen. Därvid framkom i huvudsak följande.

Kommissionens arbete har inriktats på att undersöka organisations- och systemfrågor och har främst gällt regeringskansliet men även säkerheten i riksdagen har uppmärksamats. Representanter för kommissionen har besökt riksdagen och diskuterat olika säkerhetsproblem med säkerhetsnhetens ledning.

En del allmänna synpunkter framkom bl. a. beträffande allmänhetens tillträde till plenisalens åhörarläktare. Allmänheten bör inte kunna utnyttja pressens passage till åhörarläktaren.

Terroristhandlingar har hittills riktats mot Sverige eller svenska intressen i ett fåtal fall. Terrorister slår till där det lämpar sig bäst för dem och en risk som är latent i dag kan växa och riktas även mot exempelvis företrädare för Sverige eller svenskt näringsliv. Rikspolisstyrelsen har en central roll genom den information styrelsen får och de sammanställningar och bedömningar av hot som styrelsen gör.

Vid passagekontroller enligt lagen om särskild kontroll på flygplats under 1985 påträffades c:a 15 000 föremål, som kunnat användas som tillhyggen eller vapen, därav ett 100-tal skjutvapen. Flertalet vapeninnehav var dock legala. Kontroller har en psykologisk effekt; de kan hindra att vapen medförs. En våldsverkare kartlägger säkerhetssystemet och söker den svagaste länken.

Det kan ifrågasättas om inte en särskild kontroll av besökande till åhörarläktaren bör införas i vissa fall på motsvarande sätt som skett enligt lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll vid domstolsförhandlingar.

4.4 Stockholms tingsrätt

Hos tingsrätten finns en säkerhetssal, som används av domstolarna inom Svea hovrätts jurisdiktion med undantag för Gotland. Salen tillkom i samband med ett fritagningsförsök med skottlossning i början av 1980-talet. Vid inpasseringen till åhörarplatserna finns en metalldetektor. Den används under rättegångsförhandlingar då polisen finner det påkallat. För tingsrättens del är det fråga om 5–6 tillfällen om året. Åhörarna stör sällan förhandlingarna och ingen reagerar mot kontrollen med detektorn.

4.5 Rikspolisstyrelsen

Säkerhetsproblemen i samband med terrorism härrör från grupper med hemort utanför Sverige. Det finns ett latent terroristhot även för Sveriges del. Utvecklingen går mot en upptrappning av terrorism. Sverige kan utgöra en bas för terrorverksamhet riktad mot andra länder eller grupper inom dessa. Även riksdagen kan i sådana sammanhang drabbas av terrorhandlingar.

5.1 Behov av skärpt kontroll

Under 1970- och 1980-talen har en rad våldsdåd med politisk bakgrund utförts av terrorister i olika delar av världen. Det rör sig om ockupationer, kapningar och attentat mot ambassader, resebyråer och flyglinjer. Inte heller Sverige har förskonats. Utredningen vill i sammanhanget erinra om riksdagens uttalande att vårt land ingalunda står oberört av den internationella vålds- och terrorvågen (JuU 1986/87:23 s. 20).

Erfaenheterna av terrorverksamhet tyder på att terrorister slår till där det bäst passar deras syften. Ett lands parlament är en utsatt plats för terrorism. Hot har riktats även mot den svenska riksdagen. De har dock inte varit särskilt allvarliga.

Situationen i Sverige är inte jämförbar med den som råder i vissa länder i Europa. Inget tyder f. n. på att en upptrappning kan befaras av våldshandlingar som berör den svenska riksdagen. Detta utesluter dock inte att skärpta kontrollåtgärder för att förebygga våld kan behövas i speciella situationer. Inget säkerhetssystem är starkare än dess svagaste länk. En svaghet i riksdagens system är den möjlighet som finns att oupptäckt medföra vapen eller andra tillhyggen i kläder eller väskor som får medföras in på åhörarläktaren. Risker härför har bl.a. framhållits från vaktpersonal med placering vid allmänhetens entré. Det måste under alla omständigheter framstå som ett risktagande att inte ens i hotsituationer kunna skärpa kontrollen mot bl.a. sådana förfaranden.

Utredningen har vid sina överväganden kommit fram till att behov av skärpt kontroll vid inpassering till riksdagens åhörarläktare föreligger i vissa fall.

Mot införandet av skärpt kontroll står intresset av ett fritt tillträde för allmänheten att åhöra debatterna i kammaren, dvs. den på offentlighetsprincipen grundade rätten till fri information. Öppenheten i ett demokratiskt system tillgodoses också bäst av en så obehindrad kontakt mellan parlamentariker och allmänhet som möjligt. Till detta kommer integritetsfrågorna, rätten att få vara anonym och att vara kroppsligen skyddad.

En skärpt kontroll måste utföras med minsta möjliga ingrepp i de intressen som skall skyddas. Rimligt avvägda befogenheter att skärpa kontrollen bidrar å andra sidan till att säkerställa offentlighet vid debatterna genom att göra mer drastiska ingrepp obehövligen eller på annat sätt förhindra att utomparlamentariska aktioner lamslår sammanträdena. Utredningen har under hand inhämtat från folkstyrelsekommittén att skärpta kontrollmöjligheter vid åhörarläktaren inte kan anses strida mot den öppenhet som bör gälla i vårt parlamentariska system.

5.2 Kontrollformer

Utredningsuppdraget innefattar frågan om det för riksdagen finns behov av en sådan särskild lagstiftning som införts beträffande domstolarna genom 1981 års lag. I första hand bör givetvis mindre ingripande åtgärder tillgripas om de kan anses tillräckliga. Det gäller därför att undersöka om andra former

för skärpt kontroll finns som tillgodoser behovet av kontrollmöjligheter.

Regler finns som nämnts redan som möjliggör för talmannen att utrymma läktaren om oordning uppstår bland åhörarna. En befogenhet att utrymma utgör emellertid inte ett förebyggande säkerhetsskydd. För ett helt säkert skydd i risksituationer måste med nuvarande bestämmelser förhandlingarna hållas inom stängda dörrar. Enligt riksdagsordningen gäller som förutsättning härför att åtgärden påkallas av hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt till förhållandet till annan stat eller mellanfolklig organisation (2 kap. 4 § RO).

En lösning med stängda dörrar innebär ett drastiskt ingrepp i offentlighetsprincipen. Tänkbart vore att efter särskild prövning tillåta endast journalister eller andra representanter för massmedier att närvara vid överläggningarna. Ett annat sätt vore att överföra ljud och bild från plenisalen till en annan lokal varifrån allmänheten skulle kunna följa debatten. Även sådana lösningar framstår dock som oacceptabla.

Mot den angivna bakgrunden och för att undvika långtgående inskränkningar i kravet på offentlighet har utredningen kommit fram till att säkerheten bör tillgodoses genom någon form av effektiv personkontroll. De kontrollformer som kan övervägas är identitetskontroll samt efterforskning av föremål man för med sig i kläder eller väskor o. d.

5.2.1 Identitetskontroll

Utredningen har under sina studiebesök hos parlament och institutioner i Europa funnit att identitetskontroll är en vanligt förekommande metod för att stärka säkerhetsskyddet. Med ett viktigt undantag – parlamentet i London – skall åhörare till läktarna och andra besökare till parlamenten vara anmälda i förväg eller också avkrävs de legitimation för att få komma in i parlamentsbyggnaderna. I vissa fall är kontrollen långtgående som i Bonn där förberedande säkerhetsundersökningar av enskilda personer förekommer.

Kontrollen innefattar en rätt att avkräva åhörare uppgift om namn och hemvist samt legitimation eller annan liknande handling som styrker identiteten. Redan vetskapen om att identitetskontroll utförs torde i viss utsträckning avskräcka från våldshandlingar.

Det framstår för svenska förhållanden som tveksamt att avkräva legitimation. För att kontrollen inte skall sakna verkan måste den, som inte kan styrka sin identitet, vägras tillträde. Även om flertalet människor har någon identitetshandling på sig så är det inte säkert att de känner till kontrollen och har handlingarna med sig. Det framstår då som egendomligt att bli vägrad tillträde till åhörarläktaren endast på grund av avsaknad av identitetshandlingar. För att inte sakna värde bör också uppteckning av personuppgifterna göras. Förutom de administrativa problem som är förknippade härmed tillkommer principiella överväganden. Kontrollen skulle innebära en alltför långtgående begränsning av anonymitetsskyddet. Riksdagen har också vid införandet av lagen om säkerhetsskydd i riksdagen tagit ställning i frågan. Av bestämmelserna i 34 och 36 §§ i lagen följer att besökare skall kunna få tillträde till åhörarläktaren utan att behöva uppge sin identitet.

De ovannämnda nackdelarna minskar då identitetskontrollen begränsas till speciella tillfällen, anpassade efter den föreliggande risksituationen. I

sådana situationer framstår det emellertid som framgår nedan ändock som nödvändigt att identitetskontrollen kombineras med kontroll av om någon bär vapen eller andra tillhyggen på sig. Å andra sidan torde den som underkastats sådan kontroll och fått sin väska eller annat handbagage undersökt inte längre anses som någon allvarlig riskfaktor.

Utredningen kommer därför vid en samlad bedömning av för- och nackdelar med identitetskontroll till slutsatsen att denna kontrollform inte bör införas.

5.2.2 Undersökning av kläder och väskor

Inom lagstiftningen förekommer begreppet kroppsvisitation. Därmed avses som tidigare nämnts undersökning av en persons kläder eller något denne bär med sig. Även undersökning av medförd väska, kasse och liknande kan inbegripas i uttrycket.

Kroppsvisitationen syftar till att eftersöka vapen eller annat föremål som kan tänkas komma till användning vid befarade våldshandlingar och andra övergrepp. Med annat föremål avses bl.a. ammunition, sprängämnen, tändmedel eller liknande. Goda möjligheter att spåra skjutvapen och andra metallföremål finns med hjälp av metalldetektor. Sådan kontroll hänförs juridiskt till begreppet kroppsbesiktning utan att för den skull vara särskilt ingripande. Metalldetektorer utnyttjas i olika sammanhang som kontrollinstrument i såväl privata som offentliga sammanhang såsom i varuhus och på flygplatser. Med undantag för parlamentet i Wien kunde utredningen konstatera att metalldetektorer fanns hos samtliga övriga besökta institutioner i Europa. Bland de nordiska länderna finns metalldetektorer i Finlands riksdag och i det norska stortinget. Som ett komplement till metalldetektorn undersöks i allmänhet väskor, paket och andra föremål. Detta sker oftast i en röntgensluss men förekommer också för hand. Även luftanalytisk kontroll finns för att spåra kemiska substanser från sprängämnen.

6. Utredningens förslag

Utredningen har som nämnts enligt sina direktiv att ta ställning till frågan om det för säkerhetsskyddet i riksdagen finns behov av en sådan lagstiftning som införts för domstolar genom lagen om säkerhetskontroll vid domstolsförhandlingar. Utredningen finner med hänvisning till sina ovan relaterade överväganden att ett sådant behov föreligger.

Utmärkande för de situationer då behov av särskild säkerhetskontroll föreligger är de fall då risken för våldshandlingar och andra övergrepp inte kan hänföras till någon bestämd person utan är av mer allmän räckvidd. Med hänsyn till de ingrepp som de vidgade kontrollmöjligheterna trots allt kan innebära för den personliga integriteten och intresset av fri information får de å andra sidan endast komma ifråga när våldshandlingar kan befaras på grund av hot eller andra omständigheter. Det skall således inte vara möjligt att utöva skärpt kontroll när som helst eller regelmässigt vid vissa tillfällen såsom vid riksdagens öppnande. För att klara intresseavvägningen vid en skärpt inpasseringskontroll skulle innehållet i den lag som används för domstolarna kunna i tillämpliga delar utnyttjas även för riksdagen. Som gäller på

motsvarande sätt vid domstolsförhandlingar, bör åtgärderna få vidtas endast om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att brott som utgör allvarlig fara för säkerheten kan komma att förövas i samband med kammarens sammanträden. Frågan får bedömas från fall till fall och kontroller tillgripas bara om kvalificerade brott kan befaras.

Den öppenhet som bör råda i riksdagsarbetet gör att inskränkningar däri endast får betingas av tvingande säkerhetsskäl och av hänsyn till arbetets behöriga gång.

Den lag som gäller om säkerhetskontroll vid domstolar kan i allt väsentligt utgöra förebild för en lag för riksdagen. Utredningen föreslår att en motsvarande lag införs för sammanträden med riksdagens kammare.

6.1 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

En lag om säkerhetskontroll bör ses som ett komplement till bestämmelserna om tillträdet till åhörarläktaren i tillägsbestämmelsen 2.4.1 riksdagsordningen. Rätten att företa säkerhetskontroll bör därför framgå av tillägsbestämmelsen. Av lagtekniska skäl är det däremot mindre lämpligt med en fullständig reglering av kontrollen i riksdagsordningen, som i övrigt innehåller procedurregler för riksdagsarbetet. Bestämmelserna i övrigt om säkerhetskontrollen bör därför meddelas i en särskild lag eller i lagen om säkerhetsskyddet i riksdagen. Med hänsyn till att säkerhetskontrollen enbart rör ordning och säkerhet i kammaren som talmannen ansvarar för medan säkerhetsskyddslagen även rör skyddet av övriga lokaler under säkerhetschefens direkta tillsyn, har utredningen valt att hålla de båda lagkomplexen åtskilda. Utredningen föreslår därför en särskild lag benämnd lagen om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare. I tillägsbestämmelsen 2.4.1 intas en hänvisning till lagen.

Även lagen om säkerhetsskyddet innehåller föreskrifter om tillträdet till plenisalen. För fullständighetens skull bör tillägsbestämmelsen hänvisa även till dessa föreskrifter.

6.2 Förslag till lag om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare

Lagförslaget är som nämnts utformat med lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll vid domstolsförhandlingar som förebild. De motiv som anförts i specialmotiveringen för nyssnämnda lag kan därför i allt väsentligt gälla även för lagförslagets bestämmelser.

1 § Säkerhetskontroll enligt tillägsbestämmelsen 2.4.1 tredje stycket riksdagsordningen får äga rum, om det till följd av särskilda omständigheter finns risk att det i samband med ett sammanträde med riksdagens kammare kan komma att förövas brott som innebär en allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom.

Paragrafen anger förutsättningarna för lagens tillämpning. Med sammanträde i kammaren avses sammanträden då riksdagsledamöterna är samlade till plenum i kammaren. För säkerhetskontroll krävs att det med hänsyn till särskilda omständigheter föreligger risk för att brott som utgör en allvarlig

fara i vissa angivna hänseenden kan komma att förövas i samband med ett kammarsammanträde. De brott som kan föranleda säkerhetskontroll är sådana som kan anses innefatta en allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom. I första hand är det fråga om brott som anges i brottsbalkens kap. 3 (brott mot liv och hälsa), 4 (brott mot frihet och frid) och 13 (allmänfarliga brott). Även andra brott bör dock beaktas. Risker skall röra kvalificerade gärningar som mord, dråp, allvarigare misshandel, människorov, olaga frihetsberövande, mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse och sabotage. När det gäller brott mot den personliga säkerheten är det tillräckligt att risk finns för att en enda person kan skadas allvarligt.

Det går inte att generellt ange hur stor risken för brott bör vara för att kontrollåtgärder skall tillgripas. Stor återhållsamhet måste dock iakttas och lagstiftningen tillämpas restriktivt med hänsyn till åtgärdernas ingripande natur. Säkerhetskontroll skall endast äga rum under mycket speciella förutsättningar som kan tänkas inträffa bara i ett mycket begränsat antal fall. Risken skall kunna relateras till särskilda omständigheter såsom hot eller förberedande åtgärder som tyder på brottsliga avsikter. Vid bedömningen måste alltid riskerna vägas mot de olägenheter som kontrollen kan medföra. Särskilt gäller därvid att största möjliga hänsyn tas till intresset av riksdagens öppenhet mot allmänheten. Alla relevanta faktorer måste vägas in, således också arten av befarade brottsliga handlingar och möjligheten att genom bevaknings- och andra åtgärder nedbringa riskerna. Kravet på risknivån minskar ju allvarligare den aktuella faran är.

I första hand bör säkerhet vid sammanträdena med riksdagens kammare uppnås genom andra förebyggande åtgärder. Om en eller flera bestämda personer misstänks för att planera en våldsaktion i samband med ett sammanträde, kan ingripande göras med stöd av de straffprocessuella bestämmelserna i rättegångsbalken. Detta är fallet vid t.ex. olaga hot eller straffbar förberedelse till brott. I sådana fall behövs inte någon säkerhetskontroll enligt den föreslagna lagen. Typiskt sett torde säkerhetskontroll bli aktuell i de fall då risken för våldshandlingar inte kan hänföras till bestämda personer utan är av mer allmän natur.

2 § Beslut om säkerhetskontroll meddelas av talmannen.

Beslut i frågor enligt lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen fattas av riksdagens förvaltningsstyrelse utom i de fall där beslutanderätten enligt lagen tillkommer förvaltningsdirektören eller säkerhetschefen. Förvaltningsstyrelsen får överlåta beslutanderätten till sin direktion i frågor som inte har principiell betydelse eller i övrigt särskild räckvidd (Lag (1983:1061) med instruktion för riksdagens förvaltningskontor 12 § punkt 11 och 14 §). Delegation har skett bl.a. rörande säkerhetsskyddet vid särskilda tillfällen.

Förvaltningsdirektören beslutar enligt 22 § lagen om säkerhetsskyddet om skärpt bevakning vid behov för viss tid. Om omedelbara åtgärder krävs får säkerhetschefen besluta om bevakningen. Bestämmelsen syftar till att möjliggöra snabba beslut om skärpning av bevakningen vid exempelvis ett hot mot riksdagen.

Av hänsyn till frågans betydelse för den politiska demokratin bör ett beslut

om skärpt inpasseringskontroll inte fattas på tjänstemannanivå. Förvaltningsstyrelsen eller dess direktion är de organ som i den löpande verksamheten fattar beslut i säkerhetsfrågor på parlamentarisk nivå. Med hänsyn till att beslut om skärpta kontrollåtgärder kan krävas med kort varsel bör dock annan instans avgöra dessa frågor. Talmannen leder kammarens sammanträden och har i riksdagsordningen tillagts beslutsbefogenheter som rör handläggningen av ärendena och ordningen i kammaren. Talmannen kan ta ställning omedelbart utan det förberedelsearbete som inkallandet av ett beslutsorgan kräver. Det framstår därför som naturligt att talmannen är den som bör besluta även om skärpta kontrollåtgärder. De beslutsfunktioner som enligt lagen tillagts talmannen utövas vid förfall för talmannen av vice talman.

I regel torde frågan om skärpt kontroll initieras av polismyndigheten och beslutas i samråd med denna. Om talmannen beslutar om säkerhetskontroll, ankommer det på polischefen eller annat polisbefäl att besluta om åtgärdernas genomförande och att se till att polispersonal ställs till förfogande.

Det kan vara av värde från anonymitetssynpunkt att åhörare på förhand känner till säkerhetskontrollen. Å andra sidan torde en kontroll som kan sättas in utan förvarning utgöra ett effektivare skydd mot våldshandlingar än om våldsvverkare vet att kontrollen annonseras i förväg. Något krav på att beslutet anslås bör därför inte uppställas.

3 § Säkerhetskontroll omfattar besökare till plenisalens åhörarläktare vid sammanträde med riksdagens kammare. Talmannen får, om särskilda skäl talar för det, undanta personer från kontrollen.

Kontrollen omfattar samtliga åhörare och således också deltagare i besöksgrupper som under ledning av en riksdagsledamot eller riksdagens guider åhör en debatt i kammaren. I princip omfattar kontrollmöjligheten även riksmötets öppnande. Kontrollen torde dock inte bli aktuell vid detta tillfälle eftersom endast inbjudna tar plats på åhörarläktaren och det kan förutsättas att endast personer som inte kan misstänkas för våldshandlingar inbjuds. Möjlighet bör finnas för talmannen att undanta personer från kontrollen om särskilda skäl föreligger. Ett sådant skäl kan vara de immunitetsregler som tillämpas för beskickningspersonal från främmande länder.

4 § Säkerhetskontroll utförs av polisman efter närmare anvisningar av polismyndigheten med biträde av vaktpersonal vid riksdagen.

Polisen har som verkställande myndighet i princip självständigt ansvar för kontrollens genomförande, t.ex. i fråga om sättet för kroppsvisitation, bedömningen av om ett påträffat föremål är av sådant slag som avses i 5 §, lämpliga avspärrningsanordningar, vilka bevakningsinsatser som behövs m.m. Riksdagen skall i allmänhet inte ta befattning med de tveksamma frågor som uppkommer vid verkställigheten. De får lösas av vederbörande polismän, om de inte hänskjutits till polisbefäls avgörande. Det förutsätts att den vaktpersonal vid riksdagen som biträder vid kontrollens utförande har förordnande enligt lagen (1980:578) om ordningsvakter samt de befogenheter som följer av 13 § polislagen (1984:387).

5 § Vid säkerhetskontroll skall vapen och andra föremål som kan komma till användning vid brott som avses i 1 § eftersökas. För detta ändamål får kroppsvisitation äga rum. Väskor och andra föremål som medförs till eller påträffas i riksdagens lokaler får undersökas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka kontrollåtgärder som får företas. Syftet med kontrollen är att förhindra att vapen och andra föremål som kan användas vid våldshandlingar och andra övergrepp medförs till sammanträdet. Med andra föremål som kankomma till användning vid brott avses bl.a. ammunition, sprängämnen, tändmedel eller liknande. Även t.ex. en kniv kan räknas dit. För att efterforska sådana föremål får kroppsvisitation äga rum. Kroppsvisitation innebär i första hand undersökning av en persons kläder och av det denne i övrigt bär på sig. Även undersökning av det som någon bär med sig, t.ex. en väska, brukar hänföras till kroppsvisitation. För tydlighetens skull har emellertid i förevarande paragraf införts en uttrycklig bestämmelse om undersökning av väskor m.m.

Kroppsvisitation får inte göras mer ingående än ändamålet med åtgärden kräver. Frågan får avgöras från fall till fall. All den hänsyn omständigheterna medger bör iakttas. En fördel är givetvis om en detektor används. Vid en sådan undersökning förekommer ingen kroppskontakt. Vid undersökning med s.k. handdetektor förs detektorn vanligtvis på ett avstånd av ca 10 centimeter från kroppen. Om detektorn ger utslag för metallföremål, måste en mera ingående, manuell undersökning vidtas. Det bör framhållas att bl.a. vissa sprängmedel inte torde kunna upptäckas med användning av metalldetektor.

I paragrafen föreskrivs även att väskor och andra föremål, t.ex. en kasse eller ett paket, som medförs till eller påträffas i riksdagens kammare eller i till denna hörande utrymmen, får undersökas.

Syftet med undersökningen är att eftersöka vapen och andra farliga föremål. Undersökningen får således inte ske i annat ovidkommande syfte. Den som genomsöker en väska har följaktligen inte någon rätt att ta del av handlingar, akter eller liknande som eventuellt förvaras i väskan.

Paragrafen gör det möjligt att undersöka väskor och andra föremål som påträffas i plenisalen eller i anslutning till denna, även om föremålet inte har något samband med en viss person. En väska som någon ställt ifrån sig och som ingen vill kännas vid får sålunda undersökas. Även andra herrelösa, misstänkta föremål får öppnas och genomsökas.

För att öppna lås t.ex. på en påträffad väska får erforderligt våld användas.

6 § Besökare som inte underkastar sig säkerhetskontroll skall vägras tillträde till åhörarläktaren.

Den som inte tillåter undersökning av väska eller annat föremål skall, om det inte kan anses olämpligt, beredas tillfälle att lämna föremålet till förvaring. Lämnas föremålet till förvaring, får tillträde inte vägras.

I paragrafen berörs den situationen att en åhörare inte vill underkasta sig säkerhetskontrollen. Denne skall då vägras tillträde till sammanträdet.

I lagtexten regleras inte frågan om vilka åtgärder i övrigt som får vidtas mot den åhörare som inte har gått med på kontroll men som misstänks för att bära

t.ex. vapen på sig. I vissa fall kan ingripande ske med stöd av de straffprocessuella bestämmelserna.

Det kan tänkas att någon visserligen underkastar sig kroppsvisitation men inte medger att en väska eller ett annat föremål som han medför undersöks av polisen. Vederbörande skall då i stället enligt andra stycket beredas tillfälle att lämna väskan eller föremålet till förvaring under den tid han bevisar sammanträdet. Gör han det, får han inte förvägras tillträde av det skälet att han inte medger undersökning därav. En förutsättning för tillträde i detta fall är dock att den som verkställer kontrollen inte anser det olämpligt att väskan eller föremålet lämnas till förvaring. Det bör sålunda förhindras att någon till förvaring avlämnar en väska som kan befaras innehålla t.ex. en sprängladdning. Även i andra fall kan det anses olämpligt att ett föremål lämnas till förvaring.

7 § Påträffas vid säkerhetskontroll något sådant föremål som avses i 5 § och tas det in i beslag enligt bestämmelserna i rättegångsbalken, skall den hos vilken föremålet påträffas uppmanas att lämna det ifrån sig för förvaring. Är innehavaren till ett påträffat föremål okänd, får det omhändertas.

Den som inte efterkommer uppmaningen enligt första stycket får avlägsnas från riksdagens lokaler.

Paragrafen behandlar den situationen att det vid en säkerhetskontroll påträffas ett vapen eller något annat föremål som kan komma till användning vid ett övergrepp. Ibland kan vederbörande misstänkas för att förbereda en våldsaktion vid sammanträdet. En sådan förberedelse är i allmänhet straffbar. Polisen kan i en sådan situation ingripa med straffprocessuella tvångsmedel. Vederbörande kan gripas enligt 24 kap. 7 § och föremålet tas i beslag enligt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken, RB. Om det med hänsyn till omständigheterna inte finns anledning att ingripa på detta sätt, t.ex. om tillstånd att inneha vapnet föreligger eller om en fickkniv eller annat spetsigt föremål påträffas och det inte föreligger misstanke om brott, skall vederbörande uppmanas att lämna ifrån sig föremålet. Första stycket första meningen i förevarande paragraf upptar en bestämmelse av detta innehåll. I en andra mening i stycket föreskrivs att föremål som påträffas i samband med en säkerhetskontroll får omhändertas också när innehavaren är okänd. Den som inte efterkommer en uppmaning att lämna föremål ifrån sig får enligt andra stycket avlägsnas från riksdagens lokaler. Vid behov får våld tillgripas (10 § polislagen).

En vägran att efterkomma en uppmaning att lämna ifrån sig ett föremål till förvaring kan ge upphov till misstanke om brott och polisen kan då ingripa med stöd av RB. Enligt andra stycket får en åhörare avlägsnas från riksdagens lokaler, dvs. förpassas ur riksdagshuset. Polisen bör inte utnyttja denna befogenhet annat än när det är befogat av säkerhetsskäl. Är det t.ex. fråga om en pennkniv eller liknande föremål, bör åtgärden undvikas. Den som skall avlägsnas skall i första hand uppmanas att lämna byggnaden frivilligt och lämpligen åtföljas av polis eller vaktpersonal till utgången. Den som inte efterkommer uppmaningen får med stöd av 24 kap. 2 § brottsbalken med tvång avlägsnas från riksdagens lokaler.

8 § Föremål som lämnats till förvaring eller omhändertagits enligt denna lag skall förvaras på betryggande sätt. Om det begärs, skall bevis om att ett föremål lämnats till förvaring eller omhändertagits utfärdas. Föremålet skall återlämnas till den som har lämnat det till förvaring eller från vilken det omhändertagits när denne lämnar riksdagens lokaler.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förvaringen av föremål som har lämnats till förvaring eller omhändertagits.

Förvaringen skall ske på ett betryggande sätt. Det torde få ankomma på riksdagen att i samråd med polisen svara för de praktiska detaljerna. Med betryggande förvaring avses att förvaringen skall ske så att man inte riskerar att föremålet försvinner. Det bör lämpligen förvaras i ett låst eller bevakat utrymme.

Till skillnad mot vad som gäller enligt RB i fråga om kroppsvisitation och husrannsakan har några föreskrifter om att protokoll skall upprättas vid säkerhetskontroll enligt denna lag inte tagits upp. Detta förhållande är motiverat främst av praktiska skäl. Därtill kommer att någon konkret misstanke om brott i regel inte föreligger. Om vapen eller andra föremål tas i beslag följer emellertid av bestämmelserna i 27 kap. 13 § RB att protokoll måste upprättas samt bevis om beslaget utfärdas om den drabbade begär det.

När någon lämnar en väska eller något annat föremål som han inte vill ha undersökt i förvar eller om ett vapen eller annat farligt föremål omhändertas utan att tas i beslag bör vederbörande ha möjlighet att få ett bevis om detta. En bestämmelse om att bevis skall utfärdas på begäran har tagits upp i en andra mening av paragrafen. Beviset bör inte utan att det särskilt begärs fördes med namn på den som har lämnat ifrån sig föremålet. Det bör emellertid alltid innehålla datum och en hänvisning till lagen om säkerhetskontroll samt en beskrivning av föremålet. Den som lämnat ifrån sig ett föremål bör även få ett kvitto på föremålet, t.ex. en nummerbricka, så att det kan utlämnas till rätt person.

Föremålet skall återlämnas till innehavaren när denne lämnar riksdagens lokaler.

9 § Kroppsvisitation som är av mera väsentlig omfattning skall verkställas i enskilt rum och om möjligt i vittnes närvaro. Kroppsvisitation av kvinna får verkställas eller bevittnas endast av kvinna, om undersökningen inte sker genom detektor.

I denna paragraf ges närmare bestämmelser om förfarandet vid kroppsvisitation. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med – förutom lagen om säkerhetskontroll vid domstolsförhandlingar – motsvarande bestämmelser i RB och 5 § lagen (1970:926) om särskild kontroll på flygplats. En kroppsvisitation av mera väsentlig omfattning skall sålunda verkställas i enskilt rum och om möjligt i närvaro av vittne. Vidare gäller en särskild regel om kroppsvisitation av kvinna. I likhet med vad som gäller enligt lagen om flygplatskontroll har en sådan mer summarisk kroppsvisitation som sker genom detektor ansetts kunna undantas från den särskilda bestämmelsen om kroppsvisitation av kvinna.

I paragrafen föreskrivs att talmannens beslut enligt denna lag inte får överklagas. Besvärsmått saknas även för det fall att talmannen avslagit en begäran om kontrollåtgärd.

Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 april 1988.

7. Offentligt sammanträde med utskott

I propositionen 1987/88:22 föreslås bl.a. att sammanträde med ett utskott skall – efter beslut av utskottet – vara offentligt. Förslaget är ännu ej behandlat av riksdagen.

Utredningen förutsätter att frågan om säkerhetskontroll vid sådant sammanträde prövas av riksdagen om förslaget i propositionen antas.

8. Särskilt yttrande av Bo Hammar

Ledamoten Bo Hammar har i ett särskilt yttrande anfört följande:

Öppenheten i den svenska riksdagen är i jämförelse med de flesta andra länders parlament mycket stor. Allmänheten har således utan särskild kontroll tillträde till riksdagens åhörarläktare. Det är av största vikt att denna öppenhet kan upprätthållas. Mer restriktiva regler i riksdagen skulle med säkerhet få efterföljd på många andra områden i samhället och i olika offentliga institutioner. Det är tillfredsställande att utredningen också understryker betydelsen av öppenhet. Terroristhot mot den svenska riksdagen kan naturligtvis inte uteslutas och möjligheterna till fullgott skydd däremot är obefintliga utan enorma säkerhetsåtgärder som ingen önskar. Hittills har riksdagen varit förskonad från våldshandlingar i samband med kammarens sammanträden och inga allvarliga hot har heller förekommit. Särskilda säkerhetsåtgärder kan naturligtvis behöva vidtas i extrema situationer. Sådana åtgärder bör då enligt min mening prövas i talmanskonferensen. Utplacering av detektor i allmänhetens foajé bör föregås av en sådan prövning och endast komma i fråga i akuta situationer.

PM angående utredning rörande behovet av skärpt kontroll vid inpassering till riksdagens åhörarläktare*

Förs. 1987/88:9

Bilaga I

Lägen kan uppkomma då behov finns att skärpa kontrollen av inpasseringen till riksdagen. I förslaget 1984/85:26 om vissa frågor rörande säkerhetsskyddet i riksdagen aktualiserade förvaltningskontoret frågan om införandet av en lag om skärpt kontroll vid inpasseringen till åhörarläktaren. Införandet av en sådan lag borde enligt förvaltningskontoret förberedas. Lagen borde kunna sättas i kraft omedelbart, förslagsvis efter beslut av talmannen.

Riksdagen uppdrog den 10 december 1985 i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan (KU 1985/86:6) åt förvaltningskontoret att låta under parlamentarisk medverkan utreda behovet av skärpt kontroll i vissa fall vid inpassering till riksdagens åhörarläktare.

I enlighet med det sagda beslutar förvaltningsstyrelsen för att utreda nämnda fråga tillsätta en utredning bestående av tre ledamöter från socialdemokraterna och en ledamot från vart och ett av de övriga riksdagspartierna. Partigrupperna bör inkomma med förslag till representanter varefter styrelsen tillsätter utredningen och ordförande.

Utredningen bör särskilt beakta behovet av skärpta kontrollmöjligheter vid hastigt uppkomna hot som innebär allvarlig fara för liv, hälsa eller frihet eller omfattande förstörelse av egendom. Utredningsarbetet skall bedrivas mot bakgrund av kravet på att i största möjliga omfattning behålla den svenska riksdagens öppenhet och intresset av att skydda den personliga integriteten.

I sammanhanget bör också beaktas likartad lagstiftning inom andra områden såsom den särskilda lag (1984:1064) om säkerhetskontroll som kan tillämpas vid domstolsförhandlingar.

Utredningen bör samråda med folkstyrelsekommittén (Ju 1984:05).

Utredningen får anlita erforderlig expertis.

Arbetet bör bedrivas så att förvaltningsstyrelsen kan ta ställning till utredningens resultat under riksmötet 1986/87.

* Bilaga till förvaltningsstyrelsens protokoll 1985/86 nr 5, § 53.

Enkät rörande behovet av skärpt kontroll vid inpasseringen till riksdagens åhörarläktare

Förs. 1987/88:9

Bilaga 2

Enkäten gjordes i november–december 1986. Följande grupper av anställda deltog:

Kammarkansliet inkl. stenograferna	49
Kammarservice jämte chef och sektionschef vid intendenturenheten	17
Lokalvårdare	10
Teknisk service	10
Bevakningspersonal jämte förutvarande förman i vaktbolag	10
Informationstjänsten	4
Informatörer (guider)	2
	—
Totalt	102

56 personer har besvarat enkäten. Fördelningen av svaren på de olika frågeställningarna framgår här nedan.

1. Har Du upplevt situationen på Din arbetsplats som hotad på grund av allmänhetens uppträdande på plenisalens åhörarläktare?

Ja	3
Nej	50
Ej svarat	3

2. Om svaret på frågan är ja

a) Har hot förelegat vid enstaka tillfälle	1
några gånger	2
vid flera tillfällen	

b) Har hotet/hoten inneburit fara för person eller egendom?

Ja	2
Nej	—

c) Hade hotet/hoten kunnat förhindras

Ja	1*
Nej	1

vid ja, på vilket sätt

* Genom metalldetektor och kontroll av väskor

3. Terrorverksamhet förekommer som bekant utomlands. Enstaka terrorhandlingar har också förekommit i Sverige. Tror Du att terrorhandlingar kan komma att utföras vid sammanträde med riksdagens kammare?

Ja	42
Nej	10
Ej svarat	4

4. Känner Du otrygghet i Ditt arbete med hänsyn till den risk för våldshandlingar som kan drabba plenisalen?

Ja	5
Ja, i någon mån	18
Nej	32
Ej svarat	1

5. Kan enligt Din uppfattning eventuella hot om våld bemästras med den bevakning som i dag finns vid allmänhetens entré och utanför åhörarläktaren?

Ja	12
Nej	40
Vetej	4

6. Skulle en skärpt kontroll av inpasseringen till åhörarläktaren genom metalldetektor eller liknande och möjlighet att öppna besökares väskor m. m. enligt Din mening minska riskerna för våldshandlingar?

Ja	44
Nej	11
Vetej	1

7. Synpunkter på behovet av skärpta kontrollmöjligheter vid inpassering till kammarens åhörarläktare

- Exempel på hot som innebär fara för person och egendom utgör demonstration mot kärnkraft då det kastades in olika saker. Den gången var det ju visserligen bara papper o. d. men det kan ju vara farligare saker nästa gång. Det verkar vara så otroligt lätt att komma förbi vakterna med olika föremål.
- Man är ju inte rädd egentligen men ibland snuddar tanken vid en hur lätt det måste vara att kasta ner föremål från läktaren, t. ex. en rökbomb.
- Samtidigt måste jag erkänna att jag väl egentligen är emot olika detektorer, kroppsvisitering osv. Det är ett intrång.
- I samband med försvarsdebatten har personer, som definitivt ej hör till de människor som aktivt verkar för fred, tagit tillfället i akt och på ett mycket militant sätt stört förhandlingarna. Detta har vid flera tillfällen medfört handgemäng.
- Efter dessa debatter har vi vid ett tillfälle hittat en stor lång jaktkniv och vid ett annat en skinnpåse med gråsten om cirka ett kilo i.
- Vid frågestunder och interpellationsdebatter som behandlar kontroversiella ämnen som kärnkraft, miljö, försvar, barnomsorg, invandrarfrågor etc. besöks åhörarläktaren av såväl enskilda som grupper av människor som jag bedömer som odemokratiska.
- Varför odemokratiska? Personer som ej accepterar ett i riksdagen demokratiskt fattat beslut anser jag saknar den demokratiska grundsynen. Jag vill poängtera att detta är min personliga uppfattning.
- Tyvärr är min uppfattning att riksdagens sammanträden kan komma att drabbas av terrorhandling. Vid flera tillfällen har från åhörarläktaren kastats ned flygblad till kammarens ledamöter. Dess bättre har det hittills varit papper som ej gjort någon skada, men jag har alltid känt viss oro inför voteringarna i anledning av detta. På våra idrottsarenor har det i besökelsens stunder kastats rökbomber, metallkulor, golfbollar med isatta spikar etc.
- Min uppfattning är att kontroll av besökare med metalldetektor skulle kunna förhindra/försvåra terrorhandling under pågående plenum.

- Redan vetskapen om att denna kontroll utförs skulle verka preventivt och förhindra att föremål togs in i riksdagshuset, även av den som icke företräder terrororganisation.
- På grund av att visningstjänsten ofta har stora grupper och guiden går först, ser man inte över hela gruppen. Ofta stannar besökarna och blir efter och då går de in i rum och tittar. River även i bokhyllorna efter väggen, och därför går det ju lätt att lägga dit en bomb. Därför bör det vara en vakt som följer efter stora grupper också. Det behövs mera kontroll.
- Beträffande frågorna 3, 4, 5 och 6 grundar sig mina svar på att jag i mitt arbete som skolinformatör dagligen dels får frågor angående bevakning, dels får höra hur lätt det är att komma in på läktaren med mindre skjutvapen i fickorna.

8. Synpunkter på säkerheten i kammaren

- I en tänkt förstärkning av säkerhetsskyddet i kammaren tror jag inte att man kommer till rätta med problemet att vid uttalade hot i förväg stärka bevakningen med metalldetektorer eller liknande hjälpmedel.
- Erfarenheten av de terrorhandlingar som utförs i utlandet visar mestadels att man först efter dådets utförande tagit på sig ansvaret för terrorhandlingen.
- Vidare är undersökning med metalldetektor en relativt tidsödande och irritationsskapande procedur med tanke på det stora antalet människor som besöker huset under de stora debattdagarna, samt att den typen av undersökning av person eller väska troligtvis inte är hundra procentigt säker.
- Min tanke är att det enklaste och effektivaste sättet att förstärka säkerheten i kammaren är att sätta upp pansarglas som avskiljer åhörarläktaren från kammaren; en terrorhandling som skulle få katastrofala följder har därigenom förhindrats.

9. Bättre sammanhållning på gruppbesökarna

- Oftast ser man att den som har hand om gruppbesökarna alltid går först och då blir det alltid eftersläntrare. Det har också hänt att vissa besökare öppnar stängda dörrar och tittar in i rummen.
- Jag utgår från att en skärpning redan i dag sker i fall hot eller annat bedöms motivera en sådan. Vore sorgligt om inpasseringen till riksdagsläktaren skulle likna vad som nu sker på flygplatserna.
- Nu kan små handvapen, typ h-granat, hur lätt som helst slängas ner från läktaren, utan att vi kan hindra det.
- Jag har inte vid något tillfälle känt mig hotad, men jag tänker då och då på vad som enkelt kan inträffa. I och med att inget skydd finns mellan plenisalen och dess läktare borde det vara ganska enkelt att medföra mindre utrustning som kan medföra hot om våld eller våld. Det har ju förekommit begränsad skottlossning vid något tillfälle för länge sedan, utförd av en psykiskt sjuk.
- Även Knesset har utsatts för terrordåd (inga jämförelser i övrigt). Talmannen och personalen i hans närhet samt statsrådsbänkarna torde enligt mitt förmenande främst utgöra mål för terrorhandlingar. Sjuka personer kan vara farliga för alla, även för övriga personer på läktaren.

- Till 100 % kan man nog aldrig gardera sig mot attacker från målmedvetna terrorister. Om man förstärker kontrollen på ett ställe, läktaren, får man inte lämna andra tillträdesvägar helt oskyddade.
- Kamerabalkongerna och -gluggarna vid plenisalen är platser med god överblick, varifrån en eller ett par beväpnade personer kan hålla Sveriges riksdag som gisslan.
- Sätt lås på dörrarna dit, så blir det åtminstone lite svårare för obehöriga att ta sig in. Nycklar kan ju förvaras på expeditionen i närheten.
- Plenisalen är av naturliga skäl också ganska öppen från kammarfoajén. Går det att snabbt stänga och låsa dörrarna om det skulle behövas?
- Det är väl minst lika viktigt att – om möjligt – skärpa kontrollen vid de övriga entréerna?
- Det enda mig veterligen, som inträffat på åhörarläktaren, har varit demonstrationer med banderoller och pamfletter. Sådana uttryck kan inte anses utgöra något hot, utan endast opinionsstämningar.
- Risk för våldshandlingar kan finnas var som helst i riksdagshuset. Varför skulle jag känna mig mer otrygg om jag vistas i plenisalen än i någon annan del av huset? Jag anser frågan inte vara relevant.
- Jag anser att hot om våld kan förekomma i eller vid vilken entré som helst till riksdagshuset; bevakningen vid övriga entréer utgörs vid många tillfällen av enbart en man, medan allmänhetens entré ofta har två eller tre bevakningsmän. Även denna fråga får ses som icke relevant.
- Den svenska demokratin är en, och skall vara, en öppen demokrati. Sådant som kan uppfattas som stämplingar mot människor, som vill besöka den svenska demokratis högborg i avsikt att ta reda på hur de valda ombuden av det svenska folket behandlar frågor som berör den svenska demokratin, kan få motsatt effekt än vad som avsetts. Metalldetektorer och krav om att få öppna besökares väskor kan kanske behövas vid tillfällen, då det med stor sannolikhet kan befaras att våldshot föreligger, men ej generellt.
- Detta är helt klart enligt mina egna uppfattningar och värderingar. Jag behåller fortfarande min optimistiska tro på att människor fortfarande är mest benägna att visa varandra respekt och hänsyn, även om egoismen och hänsynslöshetens förespråkare gör sig alltmer högljudda.
- Svaren kan till synes verka inkonsekventa. Det hela handlar dock om att vara realistisk och inse att terroristattacker kan inträffa men samtidigt ha en sådan distans till sin omgivning att man inte är rädd var gång man går in i kammaren.
- Ytterligare en säkerhetsåtgärd vore att införa koder till Securitaskorten på nätterna. Som det är nu går det att komma in i riksdagshuset från gatan mitt i natten med Securitaskortet utan kod.
- Det kan ju gälla även för dem som brukar demonstrera och kasta diverse papper.
- Ett problem, som upplevs dagligen, är ett antal människor, som till synes utan guide vandrar omkring i grupp eller enskilt och synes ha full frihet, utan någon som helst kontroll.

- Man kan inte skydda sig mot terror, det visar erfarenhet från andra länder.
- Jag tror att nuvarande regler om att väskor och ytterkläder skall lämnas utanför är till fyllest. En synpunkt: Ibland används pressens entré till läktaren av besöksgrupper. Detta är inte bra därför att
  - 1) väskor och ytterkläder kollas ej,
  - 2) vakterna har ej koll på hur många som kommer in,
  - 3) pressen störs i sina arbetslokaler.

Förs. 1987/88:9
Bilaga 2